

TURSKE PROVALE U HRVATSKU

Turci Osmanlije su dobili ime po svom vođi Osmanu koji je krajem 13. stoljeća započeo stvaranje Osmanskog Carstva. U razdoblju od 14. do 16. stoljeća Osmanlije su proširili vlast na Malu Aziju, jugoistočnu Europu i sjevernu Afriku. Turci Osmanlije su islamske vjere, a glavni pokretač njihovih osvajanja je sveti rat protiv nevjernika – džihad. Za osvajačke ratove morali su imati dobro uvježbanu i discipliniranu vojsku. Turska vojska sastojala se od konjaništva (spahije-feudalci), pješaštva (elitne snage – janjičari – poturčeni kršćani), mornarice, akindžija i martologa (pogranične kršćanske čete). Osmansko Carstvo je bila tipična feudalna država na čijem čelu je bio sultan. Podijeljeno je na pašaluke (velike teritorijalno-administrativne jedinice) kojima upravljaju paše. Pašaluci su bili podijeljeni na sandžake (manje teritorijalno-administrativne jedinice) kojima su upravljali begovi.

Turci su od druge polovice 14. stoljeća počeli osvajati Balkan. Sultan Mehmed II. Osvajač zauzeo je 1453. godine Carigrad i srušio Bizantsko Carstvo. Srbiju je zauzeo 1459., a Bosnu 1463. godine.

Nakon osvajanja Bosne Hrvatska se našla na udaru Turaka. Hrvatsko-ugarski kralj Matija Korvin (1458. – 1490. godine) uspostavio je jaku centralnu vlast i proveo reforme. Uveo je plaćanje poreza za sve staleže kako bi stekao sredstva za obranu od Turaka. Formirao je plaćenu vojsku, pa je postao neovisan o feudalnoj vojsci. Nakon pada Bosne Korvin je izvršio napad na Turke u Bosni, te je na osvojenom području osnovao Jajačku i Srebreničku banovinu. Te banovine su trebale braniti državu od turskih napada. Za obranu od Mlečana osnovao je Senjsku kapetaniju (od Gacke do Zrmanje).

U vrijeme Korvinovog nasljednika Vladislava II. Jagelovića ojačali su hrvatski i ugarski velikaši koji su prisilili kralja da odustane od reformi. Turci su koristili unutarnje borbe u Hrvatskoj. Iz Bosne su preko Gorskog kotara i Like provalili u slovenske zemlje Kranjsku i Štajersku. Na povratku ih je dočekala hrvatska vojska na čelu sa banom Emerikom Derenčinom. U bitci na Krbavskom polju 1493. godine hrvatsko plemstvo je poraženo, slomljena je obrambena moć Hrvatske. Počelo je razdoblje 100-godišnje borbe za obranu Hrvatske od Turaka 1493. – 1593. godine.

Iako organizirana obrana nije ni postojala, a utvrde su bile u jako lošem stanju postojali su pokušaji pojedinačne obrane u kojima su se istakli Ivaniš Korvin, knezovi Frankopani, Petar Berislavić. Bezuspješno traže pomoć od pape i europskih vladara. Petar Berislavić, biskup i hrvatski ban nakratko je zaustavio turska osvajanja u Hrvatskoj (bitka kod Dubice, proboj opsade Jajca). Poginuo je u turskoj zasjedi 1520. godine. Vladislava II. naslijedio je Ludovik II. Jagelović. Nova turska osvajanja započeo je sultan Sulejman I. Veličanstveni (1520.-1566. godine). Turci su zauzeli Beograd, južnu Hrvatsku (zaleđe

dalmatinskih gradova), istočnu Slavoniju, Osijek. Prešli su Dravu i napali Mađarsku. U bitci na Mohačkom polju 1526. godine vojska Ludovika II. je uništena, a kralj je poginuo. Smrću Ludovika II. Jagelovića raspala se personalna unija i prestalo je postojati Hrvatsko-ugarsko kraljevstvo.

Turska osvajanja u Hrvatskoj do 1526.